

Vlastní poznámky ze studie

(pouze k osobnímu použití)

Hábl, J. (2017). Člověk „dobrý“ a/nebo „zlý“? Antropologická varianta výchovy mezi autoritářstvím a liberalitou. *Pedagogická orientace*, 27(1), 181–197. doi: <https://doi.org/10.5817/PedOr2017-1-181>

Pozn.: Autor na začátku představuje podstatu člověka skrze antropologický realismus, jehož pohled je mu nejbližší. Ve druhé části tento pohled srovnává s ostatními pohledy, přičemž je mezi sebou porovnává a argumentuje jejich výhody i nevýhody.

Použitá metodologie

„Z hlediska metodologického se jedná o studii hermeneutickou, založenou na deskriptivně-syntetických, ale též deduktivních a komparativních postupech. Vybraným výchovným koncepcím kladu otázku, z jaké antropologie vycházejí, přičemž klíčovým metodickým nástrojem komparace je zmíněná ontologicko-morální distinkce. Záměrem práce není ohledávat, v čem se jednotlivá edukační pojetí překrývají, ale naopak hledat, v čem se liší a co z této odlišnosti plyne“ (s. 182).

Poznámky a odkazy v textu

„Je-li člověk ve své podstatě dobrý, žádnou výchovu nepotřebuje. Je-li člověk v podstatě špatný, je třeba na něj intenzivně působit“ (s. 181).

Člověk je dobrý ve svém bytí (ontologicky), ale špatný ve svých činech (morálně). Odtud plyne „měl bych, měl bys“.

„Zákony lidské morálnosti člověk neprodukuje ani neustanovuje. Rozpoznává je. A buď je přijímá, nebo ne“ (s. 184).

Člověk může být dobrý samotné dobro, ale nemůže být zlý pro samotné zlo.

V člověku je „morálno“ a „etično“, obhajujeme se, pokud něco neuděláme tak, jak by se mělo. Je potřeba etické výchovy, aby se v tomto srovnávání se standardem kultivoval a vztahoval se k němu náležitým způsobem v souladu s morální realitou.

Důležitá je kultivace lidské tendence, kdy si morálně správné kroky přisuzujeme sobě a nesprávné si omlouváme a svádíme na jiné objekty.

”

- 1) antropologický pesimismus – jsme nedobří ontologicky i morálně;
- 2) antropologický romantismus – jsme dobří ontologicky i morálně;
- 3) antropologický realismus – jsme dobří ontologicky, ale morálně pochybní;
- 4) existencialismus (ateistický) – jsme ontologicky špatní, ale morálně dobří

“ (s. 189).

existencialismus (ateistický) – druhá pol. 20. stol. Člověk je vržen na svět s bezdůvodnou existencí. Musí se rozhodnout. Je to jedině volba, skrze kterou se hodnota stává vlastní (Summerhill).

Nevýhody:

„Jsem-li systematicky přesvědčován, že posledním arbitrem morálních hodnot jsem já sám, nakonec tomu uvěřím. Jsem-li metodicky ponoukán, abych sebe-určil svou podstatu skrze svobodnou volbu, nakonec to udělám. Koho by napadlo, že bych zcela svobodně mohl zvolit i zlo? (s. 189)“

antropologický romantismus – například Rousseau. Jsme dobří, pryč od společnosti na venkov a do přírody. Dostane-li jedinec možnost stát se dobrým, stane se tak. Pokažená společnost, nepokažený jedinec, ale mlčí v tom, jak to, že se stane pokažená společnost z dobrých jedinců. Tento přístup je pohodlný, chlácholí nás, špatná je kultura, hormony atd. Výchovu nepotřebujeme, to liberální pedagogové milují.

antropologický pesimismus – jsme zvířata, šelmy. Hledáme slast, vyhýbá se strasti, podléháme materialismu. Představitelé jsou Nicollo Machiavelli nebo Thomas Hobbes.

„Sečteno – lidský život je slovy Hobbesovými „ošklivý, zvířecí a krátký“ (nasty, brutish and short).20 Má-li člověk přežít, musí s druhými uzavřít (hypotetickou) dohodu: já nebudu požírat tebe, ty nebudeš požírat mě, a oba se vzdáme své svobody ve prospěch dozorce, který bude dohlížet na to, že tuto dohodu dodržujeme, případně udílet sankce za nedodržování. Dozorce neboli „suverén“ musí mít absolutní moc, aby všechny šelmy zkrotil“ (s. 193).

To vyhovuje totalitním a autoritářským režimům.

antropologický realismus – Komenský – rozporuplnost lidské povahy. Vše může vést k dobrému i špatnému.

„Odtud potřeba pedagogického formování charakteru – je pokažen a sám od sebe se ctnostným nestane, naopak, má sklon „zanášet se prázdnými, marnými a ničemnými věcmi“. Má-li se člověk stát tím, kým být má, musí k tomu být veden, vzděláván, humanizován. A právě zde se ukazuje jedna z největších předností Komenského antropologie. Jestliže z romantického pojetí člověka vyplývá přílišná „liberalizace“ jedince, z pesimistického „totalizace“, pak z realismu plyne „humanizace“, zlidšťování, uskutečňování potenciálu, který je člověku dán, naplnění jeho bytostného povolání. Člověče, jsi někdo (ontologicky), uč se proto podle toho jednat (morálně)“ (s. 194).